

“HAYVONOT DUNYOSINI MUHOFAZA QILISH VA UNDAN FOYDALANISH TO‘G‘RISIDA”GI QARORINING MAZMUN VA MOHIYATI

Qahhorov Elbek Karimovich

Qarshi Davlat texnika universiteti,
Irrigatsiya muhandisligi fakulteti,
yerdan foydalanish geodeziya
va geoinformatika kafedrası,
“Kadastr” yo’nalishi magistranti

Annotatsiya: Surxondaryo viloyati hayvonot dunyosining davlat kadastrı yovvoyi hayvonlar soni, ularning geografik tarqalishi, miqdoriy va sifat tavsiflari, ulardan foydalanish hamda ulari iqtisodiy baholash to’g’risidagi uzluksiz yangilanadigan axborot tizimi.

Kalit so’zlar: Hayvonot dunyosining davlat kadastr, qizil kitob, Davyergeodezkadastr, DKYAT, yovvoyi hayvonlar

“Hayvonot dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to’g’risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida” O‘zbekiston Respublikasining 2016-yil 19-sentabrdagi O‘RQ-408-son **Qonuni** hamda “O‘simlik dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to’g’risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish haqida” 2016-yil 21-sentabrdagi O‘RQ-409-son Qonuni ishlab chiqilgan

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobini, ulardan foydalanish hajmlari hisobini va davlat kadastrini yuritish tartibi to’g’risidagi nizom **1-ilovaga** muvofiq;

O‘simlik dunyosi obyektlarining davlat hisobini, ulardan foydalanish hajmlari hisobini va davlat kadastrini yuritish tartibi to’g’risidagi nizom **2-ilovaga** muvofiq tasdiqlangan.

O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining **3-ilovaga** muvofiq ayrim qarorlari o‘z kuchini yo‘qotgan deb hisoblangan.

O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi manfaatdor vazirliklar va idoralar o'zlari qabul qilgan normativ-huquqiy hujjatlarni bir oy muddatda ushbu qarorga muvofiqlashtirilgan.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobini, ulardan foydalanish hajmlari hisobini va davlat kadastrini yuritish tartibi to'g'risidagi Nizom hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobini, ulardan foydalanish hajmlari hisobini va davlat kadastrini yuritish tartibini belgilaydi.

Nizomda quyidagi tushunchalardan foydalaniladi:

biologik xilma-xillik — jami hayvonot dunyosi (hayvonlar, o'simliklar, mikroorganizmlar) turlarining xilma-xilligi bo'lib, tur doirasidagi, ekotizimlar turlari va rang-barangligi o'rtasidagi xilma-xillikni o'z ichiga oladi;

geoma'lumotlar bazalari — joydagi obyektlarning joylashuvi to'g'risida elektron grafik va/yoki matnli shaklda taqdim etilgan va koordinatalar tizimlari haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan axborot;

hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobi — tabiiy erkin sharoitda yashaydigan va foydalanish mumkin bo'lgan yoki hududning ekologik muhitiga ta'sir ko'rsatadigan yoxud muayyan hudud doirasida joriy son hamda sifat xususiyatlari bo'yicha kamyob va yo'qolib borayotgan turlar sirasiga kiritilgan yovvoyi hayvonlar to'g'risida axborot to'plash va ushbu ma'lumotlarni hisobga olish hamda kadastr hujjatlarida aks ettirish;

hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastr — hayvonot dunyosi obyektlari va ulardan foydalanish hajmlarini davlat tomonidan hisobga olish ma'lumotlariga asoslangan, ularning geografik tarqalishi, turlari tarkibi, soni, boshqa son va sifat tavsiflari, yashash muhiti, ulardan xo'jalikda foydalanish va iqtisodiy baholash to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan muntazam yangilanadigan axborot tizimi;

yovvoyi hayvonlar — quruqlik, suv, atmosfera va yerda yashaydigan xonakilashtirib bo'lmaydigan umurtqasiz hayvonlar, baliqlar, suvda ham, quruqlikda ham yashovchi, sudralib yuruvchi hayvonlar, qushlar;

hududlarni kadastr bo'yicha tekshirish — hayvonot dunyosi obyektlarining ularning son va sifat tavsiflari, geografik tarqalishi, ulardan foydalanish, yashash muhitining holati, ularni iqtisodiy baholash to'g'risida birlamchi ma'lumotlarni to'plash maqsadida ilmiy asosda hisobga olish;

hayvonot dunyosi obyektlarini hisobga olish va boshqa ma'lumotlarni ro'yxatdan o'tkazish kitobi — hayvonot dunyosi obyektlari, ularning turlari tarkibi va soni, yashash muhitining holati, geografik tarqalishi, son va sifat tavsifi, ularni iqtisodiy baholash haqida hamda boshqa yig'ma ma'lumotlarni o'z ichiga olgan kitob;

hayvonot dunyosining davlat kadastr obyekti — O'zbekiston Respublikasi hududida tabiiy erkin sharoitda yashaydigan va davlat tomonidan hisobga olinadigan yovvoyi hayvon;

kadastr ma'lumotlarini birlamchi to'plash — hayvonlar yashash muhitini birlamchi tekshirish, hayvonlarni va ularning holatiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarni hisobga olish orqali amalga oshiriladi hamda bu borada to'plangan ma'lumotlardan hayvonot dunyosi va ular yashaydigan muhitda ro'y beradigan o'zgarishlarni taqqoslash uchun foydalaniladi;

hayvonot dunyosi obyektlarini davlat tomonidan hisobga olish subyekti — muayyan hudud doirasida yovvoyi hayvonlar to'g'risidagi ma'lumotlarni belgilangan tartibda to'playdigan, shakllantiradigan va taqdim etadigan vakolatli davlat organi hamda yuridik shaxs;

kadastr ma'lumotlarini joriy to'plash — dastlabki tekshirish o'tkaziladigan hududdagi hayvonlarni ro'y bergan son va sifat o'zgarishlarini aniqlash, ma'lumotlarni hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastriga kiritish uchun har yili hisobga olish;

asosiy kadastr ma'lumotlarini shakllantirish — hududni kadastr bo'yicha tekshirish asosida to'plangan hayvonot dunyosi obyektlari haqidagi hisobga olish va boshqa ma'lumotlarni dastlabki ro'yxatdan o'tkazish jarayoni;

joriy kadastr ma'lumotlarini shakllantirish — hayvonot dunyosi obyektlari va ulardan foydalanish hajmlarini davlat tomonidan hisobga olish natijasida to'plangan

hayvonot dunyosi obyektlari to'g'risidagi hisobga olish va boshqa ma'lumotlar asosida kadastr ma'lumotlariga o'zgartirishlar kiritish jarayoni;

hayvonot dunyosi obyektlarini iqtisodiy baholash — yovvoyi hayvonning ushbu turidan foydalanish bo'yicha maksimal iqtisodiy samarani pul birliklarida aniqlash.

Hayvonot dunyosi obyektlarini davlat tomonidan hisobga olish, ulardan foydalanish hajmlarini hisobga olish va davlat kadastr ma'lumotlari hayvonot dunyosi obyektlarini hamda ular yashaydigan muhitni saqlash, ulardan foydalanish, qayta ko'paytirish va tiklash tadbirlarini rejalashtirish uchun asos hisoblanadi.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastr quyidagi maqsadlarda yuritiladi:

hayvonot dunyosi obyektlarining son va sifat holatini aniqlash;

hayvonot dunyosi obyektlarini iqtisodiy baholash;

hayvonot dunyosi obyektlaridan xo'jalikda foydalanish hajmlarini aniqlash;

davlat organlari, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarga hayvonot dunyosi obyektlarining holati to'g'risida ishonchli axborot taqdim etish;

hayvonot dunyosi obyektlarini saqlash, ulardan oqilona, barqaror foydalanish, himoya qilish, qayta ko'paytirish va tiklash hamda ularning biologik xilma-xilligini saqlashni tashkil etish;

hayvonot dunyosi obyektlarini saqlash, ulardan oqilona, barqaror foydalanish, himoya qilish, qayta ko'paytirish va tiklash talablariga rioya etilishini ta'minlash.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastr:

hayvonot dunyosi obyektlarining tarqalishi, populyatsiya holati, son va sifat tavsiflari to'g'risidagi ma'lumotlarni;

hayvonot dunyosi obyektlaridan xo'jalikda foydalanish xususiyati va hajmlari haqidagi ma'lumotlarni;

hayvonot dunyosi obyektlarining tarqalish xaritasini;

hayvonot dunyosi obyektlarini iqtisodiy baholashni;

hayvonot dunyosi obyektlarining yashash muhiti holati to'g'risidagi ma'lumotlarni;

kadastr ma'lumotlarini tizimlashtirish, saqlash, yangilash va manfaatdor foydalanuvchilarga tegishli shakl hamda hajmlarda belgilangan tartibda tezkor berish bo'yicha tartibga soluvchi talablarni;

hayvonot dunyosi obyektlari haqidagi boshqa ma'lumotni o'z ichiga oladi.

Quyidagilar hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi:

O'zbekiston Respublikasi hududida yashaydigan va yovvoyi hayvonlar turlarining ro'yxatiga kiritilgan yovvoyi hayvonlarning barcha turlarini (kichik turlarini) qamrab olish;

makon koordinatalarining yagona tizimini qo'llash;

ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash texnologiyasi va taqdim etish usulining yagonaligi;

davlat kadastrini yuritishni markazlashtirilgan tartibda boshqarish;

Davlat kadastrlari yagona tizimi talablarini ta'minlash;

kadastr ma'lumotlarining ishonchliligi va ochiqqligi.

O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi (keyingi o'rinlarda — Ekologiya vazirligi) hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrini O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi (keyingi o'rinlarda Fanlar akademiyasi deb ataladi) bilan birgalikda yuritadi.

Fanlar akademiyasi hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrini yuritilishini ilmiy jihatdan ta'minlaydi.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrini yuritishda hududni kadastr bo'yicha tekshirish, hayvonot dunyosi obyektlarini davlat tomonidan hisobga olish, ulardan foydalanish hajmlarini, ularning yashash muhiti holatini hisobga olish, shuningdek, hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrini yuritish uchun zarur ilmiy-tadqiqot va boshqa ishlarni amalga oshirish natijasida to'plangan ma'lumotlardan foydalaniladi.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrida foydalanish predmeti bo'lgan yoki hududning ekologik muhitiga ta'sir ko'rsatadigan yoxud kamyob va yo'qolib ketish xavfi bo'lgan tur maqomiga ega bo'lgan barcha turdagi yovvoyi hayvonlar hisobga olinadi.

Davlat tomonidan hisobga olinadigan, foydalanish hajmlari hisobga olinadigan va hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastriga kiritiladigan yovvoyi hayvonlar turlarining ro'yxatini Ekologiya vazirligi Fanlar akademiyasi bilan kelishgan holda tasdiqlaydi.

Davlat qo'riqxonalari, majmua (landshaft) buyurtma qo'riqxonalari, tabiiy bog'lari, davlat biosfera rezervatlari, davlat buyurtma qo'riqxonalar va tabiat pitomniklarida Ekologiya vazirligi tomonidan Fanlar akademiyasi bilan kelishgan holda tasdiqlanadigan ro'yxat bo'yicha yovvoyi hayvonlar turlari asosida hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobi va davlat kadastrining barcha turlari bo'yicha yuritiladi.

Hisobga va ro'yxatga olish hamda baholash axboroti hayvonot dunyosi to'g'risidagi jami kadastr ma'lumotlarini tashkil qiladi va bu axborot qog'oz hamda elektron (geoma'lumotlar bazasi) variantlarda alifbo-raqamli (matnlar, jadvallar) va grafik (xaritalar, sxemalar) shaklida taqdim etiladi.

Davlat organlari kadastr ma'lumotlarini bepul asosda, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslar O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilangan miqdorlarda to'lov asosida oladi.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobi, ulardan foydalanish hajmlari hisobi va davlat kadastr har yilgi maqsadli moliyalashtirish asosida O'zbekiston Respublikasi Davlat budjetining mablag'lari hamda qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa manbalar hisobidan yuritiladi.

Hayvonot dunyosi obyektlarining davlat hisobi, ulardan foydalanish hajmlari hisobi va davlat kadastrini yuritishni moliyalashtirish hajmlari hamda muddatlari qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda belgilanadi.

Ekologiya vazirligi:

hayvonot dunyosi obyektlarining davlat kadastrini yuritilishini muvofiqlashtiradi;
normativ-uslubiy hujjatlarni ishlab chiqadi;
yuridik va jismoniy shaxslarning hayvonot dunyosi obyektlari davlat kadastrining
ma'lumotlaridan foydalanish tartibi va shartlarini belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

RO'YXATI

1. Yu. Kaufman, D. Studler. Kadastr 2014 Видение будущей кадастровой системы. Toshkent 1999.
2. Краткая историческая справка «О кадастре».
3. Выдержки из книги «Уложение Темура» Перевод с персидского Хамидуллы Караматова.
4. Raxmonov Qosimdjon Raxmonovich, Uspankulov Bekjan Musabekovich Davlat kadastrlari asoslari o'quv qo'llanma Toshkent 2018

O'zbekiston Respublikasi Kodekslari:

1. O'zbekiston Respublikasining Yer kodeksi (O'zR 30.04.1998 y. 598-I-son qonuni bilan tasdiqlangan, O'zR 30.04.1998 y. 599-I-son qarori bilan amalga kiritilgan).

O'zbekiston Respublikasi Qonunlari:

1. O'zbekiston Respublikasining —Davlat kadastrlari to'g'risidagi qonuni (15.12.2000 yil № 171-II).
2. O'zbekiston Respublikasining —Davlat yer kadastrlari to'g'risidagi qonuni (28.08.1998 y. № 666-I).
3. O'zbekiston Respublikasining "Hayvonot dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to'g'risida"gi qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasining —Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar to'g'risida"gi qonuni (03.12.2004 yil № 710-II).

O'zbekiston Respublikasi Hukumatining qarorlari:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 10.03.1998 y.
—O'zbekiston Respublikasining muhofaza etiladigan tabiiy hududlari davlat kadastrini yuritish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqidagi № 104-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 05.09.2000 y.
—O'zbekiston Respublikasi o'simlik dunyosi ob'ektlarning davlat kadastrini yuritish tartibi to'g'risidagi nizomni va O'zbekiston Respublikasi hayvonot dunyosining davlat kadastrini yuritish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqidagi № 343-sonli qarori.